

ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УЧИТЕЛИ РАБОТЕЩИ В МУЛТИЕТНИЧЕСКА СРЕДА

INTERCULTURAL EDUCATION FOR TEACHERS WORKING IN MULTICULTURAL ENVIRONMENT

Ирина Колева

Софийски университет "Св. Климент Охридски"

Стартира обучение на 4500 учители от цяла България за разширяване на интеркултурните образователни практики и осигуряване на равен достъп за всички до качествено образование

Тренингите са реализирани в изпълнение на обществена поръчка за осигуряване на условия за повишаване на квалификацията на детски учители и педагогически специалисти: „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда“. Обществената поръчка е по проект BG051PO001-3.1.03-0001 „Квалификация на педагогическите специалисти“ – ОП „Развитие на човешките ресурси“.

Ключовата организация и изпълнител е **Софийски университет „Св. Климент Охридски“**, с водеща роля на Исторически факултет. Партньори по проекта са *Тракийски университет – Стара Загора*; *Пловдивски университет „Пайсий Хилендарски“*; *Бургаски университет „Проф. Ас. Златаров“*; *ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“*; *Училище.ВГ и Университетско издателство „Св. Климент Охридски“*. Изпълнителите са избрани въз основа на открита процедура при спазване на Закона за обществените поръчки.

В обучителните тренинги участваха 47 преподаватели от висши училища и БАН: *СУ „Св. Климент Охридски“*; *Тракийски университет – Стара Загора*; *ПУ „Пайсий Хилендарски“*; *БУ „Проф. Ас. Златаров“*; *ШУ „Епископ Константин Преславски“*; *УНСС и Института за изследване на населението и човека, Институт по етнология и етнография с музей при БАН*. В реализацията на дейностите по проекта са включени и експерти от неправителствени организации, работещи в сферата на интеркултурното образование: *Национална мрежа за децата*; *Фондация „С.Е.Г.А.“*; *ЦМДТ „Амалите“*; *Сдружение „Образование за демокрация“* и други; както и различни експерти от държавни институции.

Основната цел на обученията бе повишаването на равнището на професионална компетентност на педагогическите специалисти спрямо научната, педагогическата и частнодидактическата подготовка за работа с ученици в интеркултурна среда и създаването на мотивация за саморазвитие и самоусъвършенстване на педагогическите специалисти.

Тази основна цел е изцяло синхронизирана със стратегическите насоки, заложили от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, свързани с подобряване на жизнения стандарт чрез *достъп до качествено образование, учене през целия живот и засилване на социалното включване*, и с формулираните в нея приоритетни задачи, фокусирани върху подобряване на достъпа до образование и обучение, подобряване на качеството на самото образование, и превръщането на демократичното и интеркултурното образование в ключови елементи на образователните политики в Република България.

В обучението на учителите са заложили и конкретни специфични цели, сред които са:

- задълбочаване на социокултурната компетентност на педагогическите специалисти;
- ускоряване на работата по развитие и усъвършенстване на методите за обучение и дидактическите помощни средства в интеркултурна среда;
- идентифициране и назоваване на проблемите за работа в интеркултурна среда в училищната общност при ясно отчетени специфики на защитените и средишните училища;
- познаване и прилагане на етнопедагогически и етнопсихологически модели за образование в интеркултурна среда, директивни и пожелателни документи, защитаващи и утвърждаващи социокултурното многообразие, интеркултурното образование и образователната интеграция на малцинствата;
- развиване на уменията на педагогическите специалисти за изграждане и прилагане на педагогически и частнодидактически технологии и форми на взаимодействие с ученика в интеркултурна среда;
- познаване и прилагане на етнопедагогически модели за взаимодействие с родителя в условията на мултиетническа среда.

При изпълнение на така заложените основни и специфични цели се отчитат:

- езиковите, етническите и социокултурните особености на образователния обхват;
- езиковите, етническите и социокултурните характеристики на образователните диспропорции и различия по отношение на образователните и обучителните равнища;
- проблемите с преждевременното отпадане от образователната система;
- проблемите, свързани с достъпа до качествено образование;

– както и проблемите, свързани с достъпа до образование в градските и селските региони.

Сред част от бързите решения, които професионално педагогическите тренинги предложиха на учителите в хода на обучение, са:

– внедряване на подходящи, съобразени с езиковия, социокултурния и етническият маркер, дидактически технологии в средищни, защитени и общообразователни училища;

– перманентна обратна връзка от учителите, мониторинг и оценка на всяко обучение, както и дистанционно консултиране на платформата на НИОКСО.

Обученията са насочени към устойчиви решения, чиято бърза и успешна реализация в България е от изключително значение в настоящия период. Сред тези решения са:

– Увеличаване на обхвата на децата в ученическа възраст.

– Превенция на отпадането от образователната система и преждевременното им напускане.

– Създаване на възможности за връщане в нея (интервенция, компенсация, реинтеграция и ресоциализация).

– Подобряване на качеството на образованието чрез:

а) усвояване на ключови знания, умения и компетентности в съответствие с Националната квалификационна рамка на Република България (чрез въвеждане на адекватни съвременни държавни образователни стандарти, в това число и стандарт по интеркултурно образование);

б) усъвършенстване на механизмите за (само)управление на качеството на резултатите, постигнати в системата на училищното образование (създаване на цялостна независима система за оценка на качеството, гарантираща неговата адекватност във времето; мониторинг на индивидуалните постижения на учениците и кодираните в него количествени и качествени индикатори).

В основата на обучението е залегнал рефлексивният подход за образование в интеркултурна среда, в съответствие с формулираните първоначално принципи и цели на проекта:

– *гарантиране на равнопоставеност и осигуряване на равен достъп до качествено образование;*

– *повишаване на качеството на образованието;*

– *защита и насърчаване на културното многообразие, на интеркултурната комуникация и балансираните, равнопоставени интеркултурни отношения в образователна среда, с ясно отчитане на стереотипите, проблемните зони и устойчивите културни норми, принципи, правила, поведенчески модели в межкултурната комуникация;*

– *изграждане на ефективни подходи към мултикултурното обучение и преподаване на търпимост, разбиране и респект в мултикултурна среда;*

- разработване на практически и теоретични стратегии за преподаване и обучение в културен плурализъм и етническа толерантност;
- разработване на стратегии и обучителни практики за преодоляване или разрешаване на възникнали или възникващи напрежения в разнородна, мулти-културна среда и превенция на дискриминационните нагласи или поведенчески модели с фокус върху малцинствата;
- придобиване и развитие на умения за работа с различни източници на информация, библиография и електронни издания;
- разширяване, обогатяване и задълбочаване на теоретичния и практическия опит на българските учители, работещи в мултикултурна среда, в контекста на целите за текущо надграждащо обучение.

Юридическа рамка на ОП 8 „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда“ по проект “Квалификация на педагогическите специалисти”

Обученията се реализират изцяло в съответствие с три групи актове - международни, европейски и национални. В тяхната международна юридическа рамка са залегнали *Международният пакт за икономическите, социалните и културните права* (приет с Резолюция 2200 А (XXI) от ОС на ООН, 1966 г.); *Международният пакт за гражданските и политическите права* (приет от ОС на ООН, 1966 г.); *Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.)*; *Конвенцията на ООН за защита на правата на детето* (приета от ОС на ООН, 1989 г.); *Конвенцията за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация* (приета с Резолюция 1904 (XVIII) на ОС на ООН, 1963 г.); *Конвенция за борба срещу дискриминация в областта на образованието* (приета от ОС на ЮНЕСКО, 1960 г.); *Декларация за правата на лица, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства* (приета с Резолюция 47/135 на ОС на ООН, 1992 г.); *Световната програма на ЮНЕСКО и ООН “Образование за всички”*; *Декларация за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация* (приета на Световната конференция за борба с расизма, расовата дискриминация, ксенофобията и свързаната с тях нетърпимост, Дурбан, Южна Африка, 31 август - 7 септември 2001 г.), и др.

От сферата на европейското законодателство обученията са хармонизирани с: *Европейска културна конвенция* (ратифицирана от РБ със закон, приет от ВНС през 1991 г.); *Конвенцията за признаване на квалификациите, отнасящи се до висшето образование в Европейския регион № 165*, съставена в Лисабон на 11 април 1997 г. (т. нар. „Лисабонска конвенция“); *Декларацията на европейските министри на образованието по въпросите на интеркултурното образование в новия европейски контекст* (Атинската декларация; 10-12 ноември 2003 г.); *Европейската рамка за ключови компетенции за учене през целия живот* (2006 г.); *Общата европейска езикова рамка на Съвета на Европа*; *Рамкова конвенция*

на Съвета на Европа за защита на националните малцинства (1995 г.); Директива 2000/43/ЕО на Съвета на Европа от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход; Директива 2000/78/ЕО на Съвета на Европа за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите; препоръки на Комитета на министрите на ЕС; проекти на ЕС, сред които „Новото интеркултурно предизвикателство към образованието: религиозното многообразие и диалогът в Европа“; проектът „Образование за децата роми“, в съответствие с Препоръка (2000) 4 на Комитета на министрите, акцентираща върху принципите на интеркултурното образование; „Образование за демократично гражданство и човешки права“; Европейската рамка за ключови компетенции за учене през целия живот (18 декември 2006 г.) и др.

Професионално – педагогическите тренинги са хармонизирани и с политиките на Европейския съюз за равнопоставено третиране и интеграция на ромите, очертани в: Резолюция на Европейския парламент от 28.04.2005 г. относно ситуацията на ромите в Европейския съюз; Резолюция на Европейския парламент от 01.06.2006 г. относно ситуацията на ромските жени в Европейския съюз; Резолюция на Европейския парламент от 11.03.2009 г. относно социалното положение на ромите и подобряването на техния достъп до пазара на труда в ЕС (2008/2137/INI); Заключения на Съвета на министрите на ЕС от 8.12.2008 г. относно включване на ромите; Съобщение на Европейската комисия до Европейския парламент, Съвета на Европа, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент“ {SEC(2008)2172} от юли 2008 г.; Европейска платформа за ромско включване; Десетилетие на ромското включване 2005–2015, и др.

Не на последно място дейностите по проекта се осъществяват в изпълнение и в съответствие с българското законодателство и приетите в тази област инициативи на национално равнище: Конституция на Република България (1991 г.); Закон за закрила на детето (2000 г.); Закон за защита от дискриминация (2003 г.); Закон за вероизповеданията (2002 г.); Закон за убежището и бежанците (2002 г.); Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка: 2006–2015 г.; Програмата за развитие на образованието, науката и младежките политики в Република България за периода 2009–2013 г.; Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства – МОН /2010/2011; Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012–2020); Национален план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005–2015“; Рамкова програма за равнопоставено интегриране на ромите в българското общество (2010 – 2020), както и други пожелателни и директивни европейски и национални документи.

В рамките на три дни – от 5 до 7 юли 2013 г., в Банско се проведе професионално-педагогически тренинг на обучителите и дистанционните консултанти по поръчката, на които бяха дадени напътствия, разяснения и насоки за работа по стартиращите от 22 юли обучения в цялата страна. Обученията се реализират в 28 града на България – 78 групи от учители.

Prof. Irina Koleva, PhD
✉ Sofia University „St. Kl. Ohridski“
Faculty of Education
15, Tzar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
E-mail: kolevair@gmail.com